
Deze tekst:	Een overzicht van de belangrijkste voorzetsels. En een overzicht van wat je van voorzetsels moet weten.
Studeo:	p. 30
Grammatica menu:	G.08
Niveau:	basis

Voorzetsels in het Latijn werken hetzelfde als in het Nederlands. Voorbeelden van voorzetsels in het Nederlands zijn: *op*, *in* en *naar*. Net als in het Nederlands volgt op een voorzetsel een naamwoord, meestal een zelfstandig naamwoord: *op de tafel*, *in het huis*, *naar school*. Het kan ook een woordgroep zijn: *op de lange tafel*, *in het grote, witte huis*.

eigenschappen

- **onveranderbaar**
Voorzetsels worden niet verbogen.
- **naamval**
 - Het naamwoord dat volgt op een voorzetsel heeft altijd een bepaalde naamval.
We zeggen: het voorzetsel **regeert** een naamval.
 - Sommige voorzetsels kunnen twee naamvallen regeren.
- **woordgroep**
 - Een voorzetsel met het naamwoord vormt een woordgroep (“*op de tafel*”).
 - Die woordgroep heeft de functie van een bijwoordelijke bepaling in de zin.
- **plaats**
 - voorzetsels heten niet voor niets zo: ze staan vrijwel altijd voor het bijbehorende woord, maar
 - dichters plaatsen ze soms ergens anders als dat uitkomt voor het metrum, en
 - hieronder noemen we nog twee “achterzetsels”

in, sub

- Deze twee voorzetsels kunnen zowel een accusativus hebben als een ablativus. Ze betekenen dan wat anders.

	+accusativus	+ ablativus
verschil	richting	plaats
in	naar	in, op, bij
sub	tot onder, tot dichtbij	onder, beneden

cum

Let op met cum:

- Cum kan een **voorzetsel** zijn (*met*) en regeert dan een ablativus.
- Cum kan ook een **voegwoord** zijn (*toen, omdat*) met een indicativus of coniunctivus
- Soms komt het voor dat er een zelfstandig naamwoord achter cum staat in een ablativus terwijl cum toch in de zin als voegwoord is gebruikt. De context en het zinsverloop moeten dan uitsluitend geven.

causa, gratia

Dit zijn de ablativi van causa (*oorzaak*) en gratia (*gunst*).

- Ze worden als voorzetsels gebruikt maar staan achter het bijbehorende woord. Daarom worden ze ook wel **achterzetsels** genoemd.
- Het erachter plaatsen wordt ook wel “in **postpositie**” genoemd.
- Ze regeren een **genitivus**.
- Met een genitivus betekenen ze:
causa *wegens*
gratia *ter wille van*
- Let op: beide woorden kunnen ook gewoon als ablativus in een zin worden gebruikt.

postpositie

Weet dat er naast causa en gratia nog een paar voorzetsels zijn die in postpositie staan.

- Dat wordt in het woordenboek aangegeven.
- Het is geen examenstof om te weten welke voorzetsels dat zijn.

samengestelde werkwoorden,
voorvoegsels

Net als in het Nederlands bestaan er veel **samengestelde werkwoorden** (composita).

Voorbeeld met het werkwoord “*brenge*”: aanbrengen, afbrengen, opbrengen, inbrengen.

- Die zijn opgebouwd uit een voorzetsel en het enkelvoudige werkwoord (het simplex werkwoord).
- Dat voorzetsel heet een **voorvoegsel** in zo’n samengesteld werkwoord.
- Merk op dat er ook samengestelde werkwoorden waar het voorvoegsel geen voorzetsel is.
Voorbeeld met het werkwoord “*brenge*”: wegbrengen, samenbrengen

bijwoorden

Weet ook dat veel woordjes die voorzetsels zijn ook **bijwoorden** kunnen zijn.

Voorbeeld: ad als voorzetsel naar, bij, tot
 ad als bijwoord ongeveer (bij getallen)

Het woorden boek geeft dit aan:

- “prep” = praepositio = voorzetsel
- “adv” = adverbium = bijwoord

Controleer in je eigen woordenboek of dat ook deze afkortingen gebruikt.

Als bijwoord heeft een woord dat ook een voorzetsel kan zijn géén woord in een bepaalde naamval bij zich.

wat kun je het beste leren?

- Je leert de betekenis van een basislijst voorzetsels.
Zie de tabel aan het eind van deze samenvatting.
- Uiteraard kun je ook gaan leren welke naamval ieder voorzetsel regeert. Maar het is belangrijker te weten
 - dat het meestal een accusativus of ablativus is, en dat je dus naar woorden achter het voorzetsel kijkt of ze deze naamvallen hebben;
 - je kunt het altijd controleren in het woordenboek;
 - en dat er een paar zijn met óf een accusativus óf een ablativus; de verschillende betekenissen van die voorzetsels moet je wel weten.
- Van een paar voorzetsels, die erg algemeen zijn, is het wel handig te weten welke naamval ze regeren:
 - ab weg ablativus
 - ad naar accusativus
 - cum met ablativus
 - in naar/in ablativus/accusativus
 - ex uit ablativus

voorzetsel	naamval	vertaling	nummer in de basiswoordenlijst
a	abl	1. weg van, van(af), 2. door (toedoen van)	1
ad	acc	naar, bij, tot	16
adversus	acc	1. tegen(over), 2. jegens	40
ante	acc	vóór	99
apud	acc	bij	109
circa	acc	rondom, om ... heen	221
circum	acc	(rond)om, (dicht)bij	223
contra	acc	tegenover, tegen	298
cum	abl	met	326
de	abl	1. van (boven) ... af, 2. over, 3. wegens	349
ex	abl	(ook: e) uit, van(uit), vanaf	491
extra	acc	buiten	524
in	abl	in, op, bij	706
in	acc	naar, naar binnen	707
inter	acc	tussen, te midden van	749
intra	acc	binnen	760
ob	acc	wegens	1021
per	acc	1. door ... heen, 2. gedurende, 3. door (middel van)	1127
post	acc	na	1179
prae	abl	1. voor, 2. wegens, door	1196
praeter	acc	1. voorbij, 2. behalve	1212
pro	abl	1. voor, ter verdediging van, 2. in plaats van, 3. ten behoeve van	1231
prope	acc	dichtbij	1249
propter	acc	vanwege	1256
sine	abl	zonder	1457
sub	acc	onder, beneden, (tot) dicht bij, (tijd) tegen, rond	1500
sub	abl	onder, beneden, aan de voet van, (tijd) tegen, rond	2004
super	abl	(boven)op, over	1512
supra	acc	boven	1521
ultra	acc	aan gene zijde van, over, meer dan	1620

Parate kennis

- Voorzetsels regeren altijd een bepaalde naamval.
- Er zijn er twee die of een accusativus of een ablativus regeren.
- Ze kunnen als voorvoegsel gebruikt worden in samengestelde werkwoorden.
- Je kunt een paar Nederlandse voorbeelden geven van samengestelde werkwoorden.
- Causa en gratia regeren een genitivus, en ze staan achter het naamwoord.
- Je weet dat cum een voorzetsel en een voegwoord kan zijn.
- Je weet en bent erop bedacht dat een voorzetsel soms ook als bijwoord kan voorkomen.
- Je weet hoe je dat in het woordenboek kunt opzoeken.
- Je kent de betekenissen van de voorzetsels in de basislijst.